పురిటి నొప్పులు

కో......... ఓ... అని కోడి కూసింది. తూరుపు కొండమీద వేగుచుక్క తొంగి చూచింది. కన్నయ్య పైకి లేచాడు. ఒక్కసారి గుండెలను ఆవేదనాగ్ని జ్వాలలు దహించి వేశాయి. బ్రతికే వుంటారా? ఏమి జరిగిందో.... కన్నులు నలుము కొంటూ పెరటి వైపు వెళ్ళాడు. పిల్లికూన దారి కడ్డు తగిలి తప్పుకొన్నది. ముంతెడు నీళ్ళు ముంచుకొని ముఖం కడుక్కున్నాడు. చిక్కుడు పందిరి నుండి మంచు చుక్కలు టపటప రాలుతున్నాయి. మళ్ళీ లోపలకు వచ్చి దుప్పటి కప్పు కున్నాడు. బుడిగెలో వున్న వెండి పావలా తీసి పంచె కొనలో ముడి పెట్టుకొని బయలుదేరాడు.

వేగుచుక్క పొడిచినా వెలుతురింకా బాగా ప్రసరించలేదు. కాళ్ళకు చెప్పులు లేకపోవడం వల్లా పల్చని గులకరాళ్ళ జడుములో ముళ్ళను పొదిగినట్లుండి అడుగడుగునా బాధ కలుగుతోంది. శనిగె చేని వద్ద పడుకున్న పాపయ్య పల్కరించాడు. ఎలా ఉంది కన్నయ్యా చింతాయమ్మ కని "దానికేంలే మామా! అసలు నానమ్మ ఎలా ఉందోనని భయంగా ఉందన్నాడు" కన్నయ్య చింతాయమ్మ విషయం కంటె నానమ్మ విషయంలోనే ఎక్కువ ఆతురతగా ఉండడం పాపయ్యకు ఆశ్చర్యంగా వున్నా ఇతడేమీ బదులు చెప్పలేదు. కన్నయ్య గబగబా నడిచి పోతున్నాడు. ఆ దారి మలుపులో బండమీద నడిచిపోతుంటే దబ్బణం లాంటి ఈతముల్లు కుడికాలిలో గుచ్చుకొన్నది. ముల్లు తీయగానే గరిటెడు పచ్చి నెత్తురు బండను తడిపివేసింది. రెండు నిమిషాలక్కడే కూలిపోయాడు. ఆ ప్రక్కన పొదరింటిలో నుండి ఒక ఉడత బైటికి వచ్చి కన్నయ్యను చూచి కితకిత లాడింది. బహుశా దాని భాషలో "అయ్యో ముల్లు గుచ్చుకొన్నదా! ఎంత బాధగా ఉందో" అని అడుగుతున్నదేమో అన్నట్టుందా ఉడత తాపత్రయం. కన్నయ్య కాలాగా ముల్లుగుచ్చు కోవడం అలవాటు. ఏరా కుమారుడో ఏ వెండి తెర మీదనో అతని ప్రేయసి కోసం విరహవేదన పడుతూ అడవిలో నడిచిపోతుంటే ఏ

పల్లెరుగాయ లాంటి చిన్నముల్లో పాదానికి గ్రుచ్చుకొంటే ఏడు చెరువుల కన్నీరు కార్చే కరుణా పూరితులున్న ఈ దేశంలో అనుదినం ఆలకాస్తూ ప్రతిక్షణం ముళ్ళ డొంకల్లో తిరుగుతూ కనీసం గడియకో ముల్లు త్రొక్కుతున్న వారిని గురించి ఆలోచించే వ్యవధి లేదు. ఈలాంటి వ్యవధి లేకనే కన్నయ్యకు వచ్చిన ఆపదను గురించి కామందు బ్రహ్మయ్య పట్టించుకోలేదు. అప్పు క్రిందైనా ఒక అణా కానివ్వలేదు. తుదకు ఆ మంచం పట్టిన అప్పుల్ని చూచివస్తానన్నా అనుమతించలేదు. అయినా ఆనాడు కన్నయ్య సాహసించాడు. ఉద్యోగులు భయపడాలి. ఊళ్లేలేవారు భయపడాలి. కూలివారెందుకు భయపడాలి? ఈ కామందు కాకుంటే మరో కామందు వద్ద కుదురుకోవచ్చు. చచ్చిన గొర్రెలు అగ్నికి వెరచినా వచ్చే లాభం లేనట్టే గూడూ కూడూ లేని కూలీలు శ్రీమంతులకు దాసోహమన్నా నిష్ఫలమే ననుకున్నాడు.

కన్నయ్య పైకి లేచి నడువబోయాడు. కుడికాలు నేలకానడం లేదు. ఏ సన్నని నలుసోతగిలినపుడు కలుక్కుమంటూ ప్రాణం పోతున్నంత బాధగా వుంది. అతని కా బాధక్షణికమే. అసలతని మనసు నానమ్మ మీద పడిపోయింది. నానమ్మ నాలుగేళ్ళ పాపగా ఉన్నప్పుడే అమ్మ చనిపోయింది. ఆనాటి నుండి చెల్లని వేయికళ్ళతో కనిపెట్టుకుంటున్నాడు కన్నయ్య. "ఆమెను పెంచి పెద్దదయ్యాక ఒకయ్యకు ముడిపెట్టి ఒక ఇంటిదానిని చేసి ఆ ఇంట్లో లక్షణంగా దీపం వెలుగుతున్నప్పుడు నువ్వు పెళ్ళి చేసికో కొడుకా" అని చెప్పి ఆ వెనుక అరగడియకు ఊపిరి విడిచింది అమ్మ. అమ్మ చెప్పిన మాటలు ఆ మాటలు చెబుతున్నపుడు ఆమె నయనాల నుండి చిప్పిలి ముడుతలు పడ్డ చెక్కిళ్ళలో ఇంకిపోయిన కన్నీటి కెరటాలు... ఆ చూపులలో కన్పించిన విశ్వాసం.... "అలాగేనమ్మా" ని తానన్నపుడు ఆమె ఎండిన అధరాలపై కన్పించిన వెన్నెల వెలుగులు-కన్నయ్య మరచిపోలేదు; మరువలేడు.

అందుకే పది సంవత్సరాలు నానమ్మను నయనాలకు ప్రత్తివత్తులు పెట్టుకొని కనిపెట్టుకొంటూ వచ్చాడు. ఒకరింటికి పంపకుండా, ఒకరి చేతిక్రింద పెట్టకుండా గారాబంగా పెంచాడు. పగలంతా పశువుల కాచినా రాత్రిపూట కూలీకి వెళ్ళేవాడు. వెన్నెల రాత్రులలో గడ్డిని త్రొక్కించడం... మోట తోలడం... బరువులు మోయడం వంటి భారమైన పనులు చేసి ఆ వచ్చిన డబ్బులతో బట్టలు తీసి ఇచ్చేవాడు. మధ్యాహ్నం తన కోసం చిక్కంలో పెట్టిన ముద్ద సంగటిలోనూ

సగం వంతు తీసి నానమ్మకు ఉంచి వెళ్ళేవాడు.

నానమ్మ నల్లగా వున్నా ఆమె నడిచి పోతుంటే పచ్చని మయూరం నృత్యం చేస్తూ వెళ్ళినట్లుంటుంది. ఆమె స్వరంలో కూడా ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. నలభై మంది ప్రక్క వాయిద్యాలు వాయిస్తుంటే పెదిమల కదిలిస్తూ మధురగాన విశారద లనిపించుకొన్న కోకిలమ్మలున్న ఈ లోకం ఆమె మధురగానాన్ని గుర్తించ లేదనే బాధ ఆమెకు లేదు. ఆమె చక్కగా పాడుతుందిగాని ఆ పాటకు ప్రతిఫలం కోరదు. అలాంటి వర్తకం ఉన్నదని కూడా ఆమె తెలియదు. నానమ్మకు వందలాది పాటలు వచ్చు. వాటిలో ఎక్కువ భాగం గొబ్బి పాటలు. వెన్నెల పాటలలో దాదీదామర మొగ్గ పాట ఆమె పాడితే వినీ మళ్ళీ పాడుకునే వాడు కన్నయ్య. అతని కాపాట వినకుంటే నిద్రపట్టదు. సన్నని సెలయేరు నాగుపాములా మెలికలు తిరుగుతూ పారిజాతాల పరిమళాలను పంచుతూ తిన్నగా యిసుక తిన్నెలను ఒరుచుకుంటూ ఒయ్యారంగా సముద్రుని ఒడిలో వాలినట్లుంటుందామె పాట.

“ఎంత పాటగత్తె ఈ పిల్ల లచ్చిమికి ఏ పుణ్యాత్ముడున్నాడో?” అనే వారు ఇరుగు పొరుగు ఇల్లాండ్రు.

ఆ పుణ్యాత్ముడు గూడా ఒక శుభ ముహూర్తాన అడుగు పెట్టాడు. ఆస్తి పాస్తులు లేవు. ఉన్నవారు దొరుకుతారని గూడా కన్నయ్య ఆశించలేదు. ఉండడానికి మూడంకణాల ఇల్లుమాత్రం ఉంది. రోజూ చేరెడు పాలిచ్చే గేదె కూడా ఒక్కటుంది. కమ్మలు మాత్రం వేశారు. నానమ్మకు కన్నయ్య ఒక్క జత సన్నని మాటీలు చేయించాడు. పెళ్ళీ మామూలు గానే జరిగిపోయింది. వివాహం అయిన మూడు మాసాల వరకూ అతడు ఇంటివద్దనే ఉన్నాడు.

ఒక సోమవారం సంతకు వెళ్ళివస్తానని చెప్పి వెళ్ళిన వాడు మళ్ళీ తిరిగి రాలేదు. ఒక్క వారం గడచినా అతని జాడే తెలియలేదు. చివరికి రెండు మాసాలకు కాశ్మీరం నుండి ఒక జాబు వచ్చింది. ఆ జాబులో తాను మిలిటరీలో చేరిపోయానని వ్రాశాడు. అప్పుడే చిగుళ్ళు తొడిగి యెండలో మిలమిలలాడుతున్న బంగారు వన్నె ఆకులతో విరిసీ విరియని మొగ్గలతో కులుకుతున్న నందివర్ధనం కూకటి వ్రేళ్ళతో పెకలించబడింది. నానమ్మ నాటి నుండి పాడటం మానుకొన్నది. కోకిల కంఠంలో గుచ్చుకొన్నది ఈతముల్లు. ఆ బాధ గుండెల దాకా వెళ్ళి గూడు కట్టుకొన్నది, నరనరానికి వ్యాపించి తన ప్రాబల్యాన్ని విస్తరింప జేసుకొన్నది. ఆమె ఇల్లు విడిచి కదలడం లేదు. ఆ స్థితిలోనే పట్టుబట్టి తన అన్నను ఒప్పించి

చింతాయమ్మను చూచి మెప్పించి ఇద్దరికీ ముడిపెట్టింది. ఆ పెళ్ళి వరకూ ఇంటికీ వాకిటకూ నడయాడుతున్న నానమ్మ ఆ వెనుక మంచం పట్టింది.

బారెడు పొద్దెక్కింది. అంత వరకూ మంచు దుప్పట్లను ముసుగుదన్ని పడుకున్నట్లు కన్పించిన కొండల వరుసలు పైకి లేచి ఆవలిస్తున్నట్లుగా ఆ శిఖరాలపై పొగమంచుల వలయాలు మేఘాలలో కలిసిపోతున్నాయి. కన్నయ్య ఆలోచనల తెఅలు ఒక్కసారిగా ఆగిపోయాయి. తగిలిన కాలికే దెబ్బ తగులు తుందన్నట్టు ముల్లు గుచ్చుకొన్న కాలికే మరో ముల్లు గుచ్చుకొన్నది. ఇది ముందు దానికంటే పెద్దది. ఆలోచనలో అతడొక్కక్కసారి జడుము తప్పించి నడిచి పోతున్నాడు. అలా నడవడములో బొటన వ్రేలికి దిగువ పొడుచుకొన్నదో నల్ల తుమ్మముల్లు, దానిని లాగడానికి చేసిన ప్రయత్నం వ్యర్థమైంది. సగానికి సగం పాదం లోపలే నిలిచిపోయింది. బొటన వ్రేలిని అరచేతితో ఒత్తిపెట్టుకుని కూచున్నాడు. ఈ మారతని ధ్యాస చింతాయమ్మపై పడింది.

"నిజానికి చింతాయమ్మ ఎంత మంచిది! చింతా.. అనగానే చెంతకు వచ్చి గలగలమని నవ్వుతుంటే ఎంతటి చింతయైనా వీడిపోతుండేది. ఇంటిలో అడుగు పెట్టినప్పటి నుండే తన ఆడబిడ్డతో ఒక్కనాడైనా పేచీ పడలేదు. కలిగింది తిని గుట్టుగా కాపురం చేసే సంసారిబిడ్డ. తాను పెట్టగలిగిన బంగారు ఒక్క మంగళ సూత్రానికే నైనా తనకు సొమ్ములు చేయించలేదని కానీ కనీసం చేయించాలని గానీ ఒక్కనాడూ అడిగిన పాపాన పోలేదు. నిండుమనిషి అయినా నెలలు పూర్తిగా నిండకముందే ఈ నొప్పులేమిటి? కలికాలం... అమ్మ చెబుతుండేది ఏ పొలంలోనో పని చేస్తూ ఏ చెట్టు క్రిందికో వెళ్ళి సుఖంగా ప్రసవించేవారట ముందు కాలంలో, పొద్దున తట్టెడు ఎరువు పొలానికి తీసుకెళ్ళి వస్తూవస్తూ బిడ్డను చంకన వేసుకవచ్చే వారట మరికొందరు ఇల్లాండ్రు, ఇప్పుడూ ఎందరు లేరలాగా, మొన్ననే పాపయ్య మరదలు రాగి కోతకోస్తూ నొప్పులు పడింది. పది నిమిషాల కల్లా పండంటి మగ శిశువును కన్నది. అయితే పాడు దేవుడు కూడా నామీదేపంతంబట్టాలి? ఏ వంద ఎకరాలున్న వాడో ఏ నాలుగు పాదుల ఫలితాన్నో ఏడుకొండల వాడికి విడిచిపెడతాడు గాని నాబోటి వాడేమిచ్చుకో గలడు? సందేహం లేదు. భగవంతుడు కూడా పగసాధిస్తున్నాడు."

అనుకొంటూ మోకాటిమీద చేతులు ఆన్చి పైకిలేచాడు కన్నయ్య. ఎండ వేడితో పాటు అతని పరుగు వేగం కూడా హెచ్చింది. రెండు మైళ్ళు నడిచేలోగా

భద్రయ్యకుంట వచ్చింది. ఆ కుంటదగ్గరే ఆస్పత్రికి వెళ్ళిననాడు బండిని ఆపి చెల్లెలకూ భార్యకు చద్దన్నం తినిపించాడు. ఆ చల్లని నీడలో గంటకాలం అలసటతో నిద్రపోయింది చింతాయమ్మ. ఆమె నిద్రపోతుంటే పక్కన కూచున్న నానమ్మ "ఏం భయపడకన్నా! ఏల్యమోడున్నాడు: ఒదినె కడుపులో ఒక కాయ కాస్తే కళ్ళ చూచి ఆనందిస్తాను. నా బ్రతుకేమో తెల్లారిపోయిందనుకో" అంటూ కన్నీరు పెట్టుకొన్నది.

"ఏడవకమ్మా నాకు మీరిద్దరూ రెండు కండ్లు నీవు కుడిచేయైతే ఆమె ఎడమ చెయ్యి. మీరిద్దరూ ఆనందంగా ఉంటేనే నేనూ భూమ్మీద బ్రతకగలను" అంటూ తాను శోకోద్వేగాన్ని ఆపుకోలేక బావురుమనబోయి చింతాయమ్మ మేలుకుంటుందేమోనని ఆ సప్త సముద్రాలంతటి ఆ ఏడ్పుల వెల్లువలను అగస్త్యుని లాగా దిగ మ్రింగుకొన్నాడు.

ఆవేదనా జ్వాలలకు తోడు జఠరాగ్ని నాల్కలను సాచింది. కన్నయ్య ఆ కమలాల కొలనులో దిగి తనివిదీరా నాలుగు దోసిళ్లు నీళ్ళు త్రాగాడు. భగవంతుడీ లోకంలో పేదలకు ప్రసాదించింది నీరూ గాలీ. కానీ నాగరికత ముదురు పాకంలో పడిన మహానగరాలలో ఈ మాత్రం సౌకర్యమూ స్వాతంత్ర్యమూ కూడా లేదన్న విషయం కన్నయ్యకు తెలియదు. ఈ తెలియని తనం వల్లనే భగవంతునికి కృతజ్ఞత సమర్పించుకొన్నాడు. ఆ కుంటను త్రవ్వించిన తాతల నాటి వెర్రిభద్రయ్యా నింకా స్వర్గంలోనే ఉంచమన్నాడు. నీళ్ళేమో త్రాగాడు కానీ ఆ చల్లని నీడలో క్షణకాలం విశ్రమించే వ్యవధి లేదు. "ఆ ఇద్దరూ ఏమయ్యారో! ఆస్పత్రిలో చేర్చి వచ్చాక ఎక్కువైందని కబురు అందింది. ఇప్పుడెలా ఉందో వెడితేనే గానీ తెలియదు. ఇక్కడ నుండే ఏ దేవతో సాక్షాత్కరించి తక్షణం వారి క్షేమాలు తెలిపితే ఎంత బాగుండును." అనుకున్నాడు. ఈ కన్నయ్య నిజంగా పిచ్చివాడు. ఆ మాత్రానికి దేవతలు సాక్షాత్కరించవలసిన అవసరం లేదని అతనికి తెలియదు. వందలాది మైళ్ళలో నున్న తమ బంధుమిత్రులతో అనుకొన్న క్షణం లోనే మాట్లాడగల్గుతున్నాడు మానవుడు. వేలాది యోజనాల దూరమైనా గాలిలో తేలిపోయి గమ్యస్థానాన్ని గడియల మీద చేరుకుంటున్నాడు మనిషి. పాపం అతనికా సౌకర్యాల విషయం యేం తెలుసు? సూర్యుడు నడినెత్తి మీదకు వచ్చాడు. ఒక చెంప మాడిపోతున్నది, ఎండకు అడవిలో పడి రెండామడలు నడిచి వచ్చాడు. ఇంకో ఆమడకు తక్కువ ఉండదు. ఈ మారు అతివడిగా నడక సాగించాడు.

ఆస్పత్రి చేరుకొన్నప్పుడు జాము ప్రొద్దున్నది. ఆడవారికోసం ప్రత్యేకించిన భాగం ఏదో తెలుసుకోవడానికి పావుగంట పట్టింది. ఒక్క మంచం మాత్రం ఖాళీగా ఉన్నందున చింతాయమ్మ నానమ్మ కిమ్మని తాను వసారాలో ఉంది. చింతాయమ్మతో పాటు దిక్కులేని పక్షుల్లాగా దాదాపు ఇరవైమంది పల్లెటూరి స్త్రీలు ఆ వసారాలో మూలుగుతున్నారు. ఆ ముందు భాగంలో డాక్టరు దొరగారు దొరసానిలా ఉన్న నర్సమ్మగారూ చీట్లపేక ఆడుకుంటున్నారు. వారిని మాట్లాడించే ధైర్యమే లేకపోయింది కన్నయ్యకు. మరికొంచెం దూరంలో ఉన్న వార్డులో ఎడమ ప్రక్క ఒక కాంపౌండరూ నర్సూ చాలా అవసరమైన విషయాన్ని గురించి చర్చించుకొంటున్నారు. ఆ ప్రక్కనే మూలుగుతున్న దొక మానవాకారం. ఆ వాతావరణంలో దిక్కూ తెన్నూ తోచక వెర్రివానిలా బిక్కరిస్తూ చూస్తున్న కన్నయ్యకు "ఏయ్? ఎవరికోసం?" అంటూ గదమాయింపు విన్పించింది. ఆ స్వరం అక్కడ పనిచేస్తున్న పాకిపిల్లది. ఆ వైద్యశాల "సేవ" అనే పునాదులతో నిర్మించినది. "త్యాగమనే" గోడలతో కట్టినది. అయినా మానవత లోపించిన కారణాన ఆ ప్రాంగణమంతా కామాంధ కారమనే చీకటితో నిండిపోయింది. స్వార్థం నిలువెల్లా గల పచ్చినాగులు నడయాడుతున్నాయి. రోగుల దృష్టిలో అదొక యమలోకం....

ఒక చిన్న పిల్లేమిటి? "ఏయ్" అనడమేమిటి? బహుశా ఆ గదమాయింపు తన్ను ఉద్దేశించింది కాదనుకున్నాడు కన్నయ్య. ఒక్కడుగు ముందుకు వేశాడు. "ఏయ్ గబ్బిలం? నిన్నే?" అంటూ అడ్డు వచ్చిందా అమ్మాయి.

"ఇక్కడ మావాళ్ళున్నారు. చూడాలి" అన్నాడు కన్నయ్య.

"పో... ఎప్పుడంటే అప్పుడే... విజిటర్సు టైం తెలియదా? ఐదు గంటలకు పైన రా... పోబైట" కసరికొట్టిందాపిల్ల.

ఇంతలో చింతాయమ్మ వసారాలో నుండే కనిపెట్టింది కన్నయ్యను. ఆమె బయటకు వచ్చి ఏమో చెప్పబోతుంటే లోపల నుండి బయటకి వస్తున్న ఒక్క నర్సు "ఛీ... దారి కడ్డం తొలుగు. దయ్యాలు... దయ్యాలు..." చీదరించుకుంటూ టకటకమంటూ ఆ కుడివైపునకు వెళ్ళింది. కన్నయ్య నిలబడే ఉన్నాడు. "పోతావా లేదా?" కేకవేసింది పాకీ పిల్ల. కన్నయ్య పలుకలేదు. ఈలోగా మరో నర్సు వచ్చింది. చింతాయమ్మ ఆమెను బ్రతిమాలుకొన్నది. పైకి లేవలేక దేకుతో ఆమె పాదాలు ముట్టుకోబోయింది. ఆమె క్షణం ఆగి విషయం తెలుసుకొని

కన్నయ్యను దగ్గరకు రమ్మన్నది. కన్నయ్య సమీపించి "మీ పాదాలు పట్టు కొంటాను. రెక్కల మీద ఆధారపడ్డ పిట్టలం ఈ ఇద్దరినీ రక్షించదమ్మా" అన్నాడు.

"లాభం లేదు. ఆమెకు గుండె జబ్బు. వచ్చేపోయే ప్రాణంలా ఉంది" అని ఒక క్షణం ఆగి ఇక్కడే ఉండు వస్తానంటూ లోపలకు వెళ్ళింది.

కన్నయ్య చింతాయమ్మ నోసారి పరీక్షగా చూశాడు. ముఖంలో జీవకళ లేదు. కనుపాపలలో వెలుగు తగ్గింది. ఎనిమిది రోజుల నుండి వసారాలో పడి ఉన్నా చుక్కమందు పోసిన పాపాన పోలేదట. రొఖ్ఖంగా ఇవ్వకున్నా ఏ వ్రేలి వుంగరాలో కాలి మెట్టెలో, ముక్కు పుడకలో చేతిలో పెట్టిన వారికి మాత్రం ఆదరణ లభించిందట. చింతాయమ్మ నిశ్చలంగా అన్నది. "పొరపాటు చేశాము ఇంటివద్దనే ఉండి ఏ నల్లాకో పుల్లాకో తిని ఉంటే ఇంతకు వచ్చేది గాదు. నా విషయం మఱచిపోండి. ఇక్కడ రాగిపైసా లేనిది ఎవరి ముఖమూ చూడరు. మన వద్ద నల్లపూసైనా లేదు. ఇదిగ ఈ గిన్నెబొట్టును అయినా ఇచ్చి నానమ్మను కాపాడుకోండి."

ఈ మాటలను చెబుతూనే ఆమె మంగళ సూత్రాన్ని విప్పబోయింది. కన్నయ్య గుండెలు పగుళ్ళు విడిచాయి. కన్నీటితో "వద్దు... వద్దు... అలానే ఉంచు" అంటుండగానే నర్సు వచ్చింది." ఇదిగో ఈ రెండు మందులూ తీసుకురా. ఒకటి మీ చెల్లెకూ, ఒకటి నీ భార్యకూ. ఇవి లేకుంటే ఏమీ సాగదు. ఈ సాయం కాలమే వేయాలి" అంటూ చీటి లిచ్చి వెళ్ళిపోయింది.

చింతాయమ్మ కూచుని ప్రాకుతూ కన్నయ్యను నానమ్మ దగ్గఅకు తీసుకెళ్ళింది. మంచంలో తొంగిచూచే వరకూ అక్కడ మనిషి వున్నట్టు తోచలేదు కన్నయ్యకు. నానమ్మ కళ్ళు తెఅచి కన్నయ్యను చూచింది. ఏమో చెప్పాలనుకున్నది గాని పెదిమలు కదలడం లేదు. ఆయాసం ఆమెను మ్రింగివేసింది. చింతాయమ్మ వైపు చేతిని చాచి అన్నకు సంజ్ఞ చేసింది. ఆ చూపుల భావం కన్నయ్య తెలుసు కొన్నాడు. "నా ప్రాణం ఎటూ పోతున్నది వదినెను కాపాడుకో ఆమె నిండు కడుపుతో ఉన్నది" అని. అంతేగాదు ఆమె మళ్ళీ ఒక సంజ్ఞ చేసింది. తన వైపు ఒక వ్రేలిని చూపింది. వదినెవైపు రెండు వ్రేళ్ళను చూపెట్టింది. "నాదొకటే ప్రాణం వదినెలో రెండు ప్రాణాలున్నాయి. గర్భంలో ఉన్న శిశువును కూడా కాపాడుకో. ఒక ఇంటివాడవుతావు అన్నా! వంశం నిలబెట్టే కొడుకు పుట్టవచ్చునని."

ఆ వెనుక ఆమె కూడా తన వద్దనున్న ఆ మాంగల్యాన్నే చూపింది ఆమెకు

దానిని విప్పి ఇచ్చే శక్తి లేదు. వ్రేళ్ళు కొంకర్లు పోయాయి. విప్పుకోమన్నది. కన్నయ్య తన కళ్ళను చేతులతో కప్పుకొని అటువైపు తిరిగి నోటిలో దుప్పటి కొంగును దూర్చుకొని వసారాలోకి వచ్చి పడ్డాడు.

అతని పాదాలు అదిరిపోయినై నడుము విరిగిపోయింది. వెన్నెముక వంగి పోయింది. గుండెలు నీరై వాడిన నరాలలో ఇంకిపోయింది. అతడు ఐదు నిమిషాలు పైకి లేవలేకపోయాడు. మెల్లగా ప్రాకుతూ వచ్చిన చింతాయమ్మ తన మంగళ సూత్రాన్ని అతని చేతిలో పెట్టింది. అదురుతున్న చేయి అతి ప్రయాసతో దాని నందుకొన్నది. వార్డు ముందు భాగంలో వేప చెట్టు క్రింద చీట్లపేకాడు కుంటున్న జంట విరగబడి నవ్వుతున్నారు. డాక్టరుగారు తురుపు ముక్కను దాచుకొని ఆడి పట్టుబడ్డాడు. ఆ నవ్వులు కన్నయ్య కర్ణపుటాలకు వేయి ఉరుముల మ్రోతలై విన్పించాయి.

"ప్రొద్దుపోతుంది, త్వరగా వెళ్ళు" అంటూ చింతాయమ్మ తొందరపెట్టింది. కన్నయ్య వసారా దాటుకొని గుడివైపు దారితీశాడు; ఆ చివరి గేటు దాటుకుంటు నప్పుడు అతని పాదంలో – ఆ ముండ్లు గుచ్చుకొన్న పాదం లోనే ఒక సీసా ముక్క గుచ్చుకుంది; వంగి ఒక్క క్షణం ఆగి; ఆ ముక్కను లాగి వేసే వ్యవధి కానీ; ఓపిక గానీ అతనికి లేదు; ఇద్దరికి మందు కావాలంటే ఇరవై నాలుగు రూపాయలు కావాలి. తాళిబొట్టును అమ్ముకొంటే అంత పైకమూ రాదు; పదేను రాగలితే అదృష్టమే. ఈ స్థితిలో మందు ఎవరికి కొనాలి? చిన్నప్పటి నుండి చేతుల మీదుగా పెంచుతూ వచ్చిన చెల్లెలికా? తనువులో సగమై తనలో లీనమైన భార్యకా? ఎవరు కావాలి? ఒక్కరే; వారెవరో తేల్చుకో అంటూ అంతరాత్మ హెచ్చరించింది. ఆ దేవాలయం ముంగిట ధ్వజ స్తంభంలోని చిరు గంటలు మెల్లగా కదిలాయి. అంత మృదువైన శబ్దతరంగాలను కూడా అతడు భరించలేకపోయాడు. ఇంతలో ఒరుచుకొంటూ ఒక ఆకుపచ్చని కారు దూసుకు పోయింది; ఒక్క తృటిలో తప్పింది అపాయం. ఆ కారు వెళ్ళినప్పుడు కొంచెంగా ఈ లోకంలో పడ్డాడు తాను వెడుతున్నది; బజారు వైపనీ; బండ్లూ; సైకిళ్ళూ లారీలు వెడుతుంటాయనీ వాటికి హృదయాలు లేవనీ; వన్య మృగాలయినా మనిషి మీద పడటానికి జంకుతాయని; ఈ వింత శకటాలు అడ్డు నిలిచిన మానవుని అమాంతంగా నలిపి వేస్తూ వెడుతుంటాయనీ; కనుక ప్రక్కగా మరీ ప్రక్కగా వెళ్లాలనీ అనుకున్నాడు.

నగల దుకాణాలను చూస్తూ ఓ దుకాణం దగ్గఱ ఆగాడు. మూరెడెత్తు పడకపై గోపురం లాంటి దిండుకు తన దీర్ఘకాయాన్ని ఆన్చి కూచున్న యజమాని బేరమాడాడు; అతని లావుపాటి చేతిని పైకెత్తి తలకు పైభాగంలో వ్రేలాడుతున్న పట్టుదారంలో తగిలించి కొద్దిగా ఊపుతూ "జ్ఞానం ఉన్నవాడెవడూ మాంగల్యం కొనేటప్పుడైనా; అమ్మేటప్పుడైనా గూడా బేరమాడడు; అసలు భగవంతుడు మిమ్మల్ని ఈ స్థితిలో పెట్టిందిందుకే" అన్నాడు.

"చాలా బాగా చెప్పారు; ఒక్క తాళిబొట్టు వద్దనేగాదు; పూలు పసుపు కుంకం ఇలాంటి మంగళ ద్రవ్యాలు కొనేటప్పుడు కూడా బేరమాడడం అనుచితం" అన్నాడో కామందు ప్రక్కనే. అతడాలాంటి మాటలు రెండు మూడైనా చెబితేనే గానీ అతడు కొనాలనుకొన్న కాసుల పేరు బేరం తెగదు.

కన్నయ్యకు బేరమాడే ఓపిక లేదు కుందనపు బంగారాన్ని కూటి నీళ్ళకు ధారపోసేవాళ్ళుండగా చావు బ్రతుకుల్లో సవరపు బంగారం చౌకగా అమ్ముకున్నా నష్టం లేదనిపించింది; చివరికి పదహారు రూపాయలకు అమ్మివేసి ఆ డబ్బుతో తన వద్ద ఉన్న రెండు చీటీల లోనూ ఒకదాన్నిచ్చి మందు తీసుకొన్నాడు. ఒక్క పరుగుతో ఆస్పత్రికి వచ్చాడు. వసారాలో చింతాయమ్మ లేదు. ప్రక్కనున్న ఒకామె చెప్పింది. ఆమె కళ్ళు తిరిగి పడిపోతే లోనికి తీసుకెళ్ళారని; బహుశా నొప్పులు ప్రారంభమై ఉంటుందని; ఈలోగా నర్సు వచ్చింది. కన్నయ్య చేతిలో ఇంజెక్షన్ తీసుకొని "మరొక్క టెక్కడ?" అంటూ ప్రశ్నించింది. అతడు "డబ్బులేక....." అంటూ ప్రారంభించగా ఆమె లోపలకు వెళ్ళిపోయింది.

కన్నయ్య స్తంభానికి చేరగిలబడి నిలుచున్నాడు.

"చెల్లెలి కిప్పుడు సూదివేస్తారు. ఆమె బ్రతుకుతుంది. చింతాయి కిప్పుడే నొప్పులు ప్రారంభమైనాయి. దేవుని దయవల్లా పాలు వేరుగా నీరు వేరుగా అయితే ఏదో బ్రతికిపోతాము. ఏరుకుతినే కోడి ముక్కులో ముల్లు గుచ్చుకొన్నట్లు ఈలాంటి కష్టాలను నా మీద మోపితే ఎట్లా? ఓ భగవంతుడా! అవసరమైతే నా ఆయుస్సులో కావలసినంత తీసుకో; మమ్మల్ని ముగ్గురిని బ్రతికించు; లేదా నేడే నన్ను నీ వద్దకు తీసుకపో; నా చెల్లెలినీ చింతాయిని బ్రతికించు. నేనిప్పుడే చచ్చిపోతాను; ఈ క్షణంలోనే చనిపోతాను; వారు చేసిన పాపాల నంతా నా భుజాలపై ఉంచు నేను భరిస్తాను; నా చెల్లెలి గుండె జబ్బును నాకివ్వు ఆ బాధను నేను అనుభవిస్తాను" అంటూ కళ్ళు మూసుకొని ధ్యానిస్తున్నాడు.

ఇంతలో లోపలి నుండి కెవ్వు మంటూ ఏడుపు విన్పించింది; నర్సు బయటకు వచ్చి అన్నది “మగవాడెప్పుడూ ఇంతే; రెండు ఇంజక్షన్లు తీసుక రమ్మంటే ఒక దానికే డబ్బుంది అన్నావు. ఆ ఒక్కటీ నీ భార్యకు తెచ్చావు. కానీ నీ చెల్లెలకు తెచ్చావా? అంత ద్రోహం కనుకనే ఫలించలేకపోయింది. ఇపుడేం లాభం? బిడ్డ ప్రాణంతో బయటపడింది కానీ తల్లి పోయింది.”

కన్నయ్య నిలువునా కొయ్యబారిపోయాడు. పది క్షణాలపాటు స్తంభించి “ఏమన్నావమ్మా! నేను తెచ్చింది నా చెల్లెలకే అయ్యో! నా తెలివి మండిపోయింది. ఒక చీటి బదులు మరో చీటి యిచ్చాను” అంటూ కుప్పగా స్థంభానికి దిగజారుతూ క్రింద పడ్డాడు.

ఆయావేగంలో ఆ తొందరపాటులో ఆ తికమకల్లో చెల్లికి కావలసిన మందు చీటికి బదులు భార్యకు కావలసిన మందు చీటి యిచ్చాడు; తా నింకా చెల్లికే సూది వేస్తున్నారనుకొన్నాడు.

“నానూ...” అంటూ లోపలికి పోబోయాడు. నానమ్మ ఎగీడ్చుకొంటున్నది. అన్న కేక ఎక్కడో పాతాళం నుండి వినబడ్డట్లు తోచి పైకి లేవబోయి అట్లే వాలిపోయింది. కన్నయ్య వెళ్ళి మంచం ముందు నిలబడ్డాడు నానమ్మ నయనాలలో వెలుగులు ఆరిపోయాయి; ప్రక్కన ఉన్న పాకీ పిల్ల “ఏడవకోయ్... నిన్నే... ఆసుపత్రిలో ఏడవకూడదంటూ” శవంపై బట్టను కప్పివేసింది.

కన్నయ్య కళ్ళు బూచులు క్రమ్మాయి. పావుగంటకల్లా రెండు శవాలను, భూమి మీద పడ్డప్పటి నుండి ఓ భగవంతుడా! ఎందుకీ నరక కూపంలోకి నన్ను పడవేశావు అయ్యో! అయ్యో! అయ్యయ్యో!” అంటూ విలపిస్తున్న పసికూనను కన్నయ్యకు అప్పగించారు ధర్మాసుపత్రివారు. కన్నయ్య పిచ్చివాడిలా ఆ చిన్నకూన వైపు చూశాడు. వాని కళ్ళు నానమ్మ లాగే ఉన్నాయి. పెదవులు అచ్చం చింతాయివే. కన్నయ్య వెర్రిగా నవ్వుతూ... “ఒరేయ్ నీకు చెల్లె కావాలా? పెళ్ళాం కావాలా? ఎవరు కావాలి..... ఎవరు? ఎవర్రా? అంటూ గట్టిగా అరచాడు. ఆ ముప్పై నిమిషాల వయస్సు గల పసికూన రెండు శవాల మధ్య నుండి రెండు చేతులనూ రెండు ప్రక్కలా పారజాచి కెవ్వుమన్నాడు.... చెట్టుమీద కాకి ఆ కేక విని కావ్ మంటూ ఎగిరిపోయింది. సూర్యుడు అస్తమించాడు. చుక్కలు తొంగి చూచాయి.